

Maandag 22 februari 1915 – ochtendeditie

Berlijn, 20 februari.

Deze week werden wij, buitenlandse journalisten, uitgenodigd tot een lezing van dr. Paul Rohrbach. Deze naam is vooral in de laatste tijd zeer bekend geworden. Men zou Rohrbach misschien de theoreticus mogen noemen van het Duitse imperialisme. O.a. is zijn boek over de Duitse idee in de wereld snel zeer bekend geworden, en vooral ook enige scherpzinnige artikelen over de verhouding tot Rusland hebben zeer de aandacht getrokken.

De lezing droeg een vertrouwelijk karakter, en door het publiek, bestaande uit een kleine kring van buitenlanders en Duitse diplomatieke ambtenaren, en door allerlei mededelingen, die niet voor openbaarmaking waren berekend. Het aangename ervan was deze man, die toch als Duits patriot op de voorgrond treedt, met volstrekte onpartijdigheid de hele Belgische kwestie te horen bespreken. Eerst gaf hij een voortreffelijk opgebouwd historisch overzicht van het volk, zijn ontwikkeling, van de verhouding tot Nederland en van de taalstrijd, dat van een volkomen beheersen van het onderwerp getuigde; en daarna een schildering van de tegenwoordige toestand van het land, van de verwoestingen, en ook van de ongerepte streken. De sluipschuttersgeschiedenis kon hij niet onaangeroerd laten; hij behandelde die met historische rechtvaardigheid: hij wees op de tegenstelling tussen de steeds streng geregeerde, door en door militaire Duitsers, en de Belgen, die krachtens hun geschiedenis tot het tegendeel waren opgevoed. Vooral belangwekkend was zijn verhaal van de veerkracht der bevolking, die zelfs in de verwoeste streken geen voetbreed grond onbewerkt had gelaten, van haar passieve tegenstand tegen het Duitse bestuur en van haar latere passieve, en ook reeds niet meer passieve medewerking, bij de pogingen om iets te doen voor de

toekomstige welstand. Hij waarschuwde zijn toehoorders echter, om in deze tegemoetkomendheid en in het Germaans gevoel der Vlamingen geen opkomende genegenheid te zien voor de Duitsers.

Belangwekkend waren ook zijn beschrijvingen van de organisatie der graanverdeling in België, van het vermetele kredietstelsel, en de eigenaardige toestanden in het burgerlijk bestuur. Ook de moeilijkheden, waarvoor het Duitse gouvernement zich geplaatst zag, zette hij ons uiteen. Daar was bv. de kwestie van de onteigening van machines. Duitsland had draaibanken nodig voor het maken van granaten, enz., die zoals men weet thans ongeveer op iedere werkplaats, van welke aard ook, worden vervaardigd. Het verbruik van munitie is immers bij vriend en vijand ongeveer vijf maal zo groot, als de theoretici vóór de oorlog hadden vermoed. Duitsland heeft niet de fabrieken van Amerika als ruggensteun voor zijn productie en moet zich alleen zien te redden. Dat doet het dan ook op alle manieren. Dat de Belgen zelf weinig lust toonden, om schietvoorraad of wapens voor de Duitsers te maken, was begrijpelijk. Dus werden de werktuigen van hun fabrieken gerekwireerd en naar Duitsland overgebracht. De Duitse regering heeft gearzeld of zij de machines zou kopen of huren. Tegen het kopen pleitte de overweging, dat Duitsland dan overstroomd zou worden met machines, die na de oorlog gedeeltelijk overbodig, gedeeltelijk verouderd, van weinig nut zouden zijn. Toch heeft men tot de koop besloten.

Dr. Rohrbach liet een helder licht vallen op al het grillige, vreemde, ongekende, zowel voor de staathuishoudkundige als voor de financier, dat de eigenaardige omstandigheden in België in het leven hebben geroepen. De hele toestand lijkt een economische en politieke paradox. Het was boeiend daarover een man te horen praten, die het onafzienbaar veelzijdige en ingewikkelde vraagstuk zo gemakkelijk scheen te beheersen, temeer omdat hij er ook met zoveel waardering en rechtvaardigheid over sprak en een Duitser

was. Misschien ware het anders geweest, als de spreker politieke strijdpunten ter wille van zijn buitenlands publiek niet angstvallig vermeden had. Maar dit gelukte hem dan ook. Hoe menig geleerde heeft in deze tijd bewezen, hoe moeilijk het is in vaderlandse hartstocht, onpartijdige beschouwingen te houden!

Ook de stemming onder het volk wordt, zoals reeds gezegd, bezadigder, voor zover zij zich door een ons afstotende hartstochtelijkheid kenmerkte. Dat men de Engelsman of wie ook vurig haat, dat is ieders goed recht, mits het in behoorlijke vorm geschiedt. De bezinning mag er echter niet bij verloren gaan. Het is nog niet zo lang geleden, dat men algemeen hoorde: "Als de regering nu vrede sloot, kregen we revolutie." De vijand moest eerst geheel vernietigd worden. Thans echter geloof ik, dat nog slechts een zeer kleine en onschadelijke minderheid zich zou opwinden, als men een behoorlijke, niet nadelige vrede kon sluiten, die waarborgen gaf voor een rustige toekomst, ook al ging deze niet gepaard met een volkomen onderwerping van de tegenstanders. De oorlogsroes is voorbij, en de Duitser is weer op weg om zich met het temperament van zijn luchtstreek te verzoenen. Men mag echter niet vergeten, dat daar in de eerste plaats ook taaie volharding toe behoort.

Parijs, 20 februari. Officiële mededeling van hedenavond elf uur:

In België en langs het gehele front tot en met Reims is er artillerie- en geweervuur geweest.

In België zijn in de streek van Ieper enige infanteriegevechten geleverd. Wij hebben het stuk loopgraaf heroverd, dat de vijand tijdelijk bezet had. De Duitsers lieten op het veld ettelijke honderden man achter. Onze verliezen waren niet groot.

Berlijn, 21 februari. Officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier van heden:

Bij Nieuwpoort is een schip van de vijand, blijkbaar een mijnenveger, op een mijn gelopen en gezonken. De vijandelijke torpedoboten verdwenen toen zij beschoten werden.

Aan de weg van Geluveld naar Ieper, alsmede aan het kanaal ten zuidoosten van Ieper, hebben wij een loopgraaf op de vijand veroverd en daarbij enige gevangenen gemaakt.

Belgische studenten.

Ten behoeve van de Belgische studenten zijn te Utrecht volledige juridische colleges ingericht, op het Belgische studie- en examenplan geschoeid.

Dank zij de hulp van meer dan één zijde en de bereidvaardigheid van de Utrechtse en Belgische hoogleraren hebben de Belgische studenten thans de gelegenheid zich te Utrecht voor te bereiden tot het examen de candidat en philosophie et lettres préparatoire au droit (1ère et 2ème épreuve), candidat en droit en docteur en droit (1ère et 2ème épreuve).

De colleges worden gedeeltelijk in het Frans, gedeeltelijk in het Nederlands gegeven. Mr. Frans Meijers, advocaat aan het gerechtshof te Luik, heeft zich willen belasten met l'histoire de la Belgique, le droit public, le droit commercial en deelt nog le droit civil belge met een der leden van de rechtsgeleerde faculteit der Utrechtse universiteit. Deze colleges worden gegeven in het universiteitsgebouw. Er dient nog op gewezen, dat ook de voorbereidende filosofische vakken: logique, critériologie, psychologie, morale en droit naturel, volledig onderwezen worden.

Voor alle verdere inlichtingen gelieve men zich te wenden tot mr. Franz Meijers, Spoorstraat 4 Utrecht.

Maandag 22 februari 1915 – avondeditie

Belgische kinderen.

Men meldt ons uit Roosendaal:

Gisteren is mevrouw Kellenaers, van het R. K. Huisvestingscomité te Leiden, hier met een 10-tal arme kindertjes uit Antwerpen, Brussel en omgeving aangekomen.

Onder dit troepje zijn ook drie Joodse kindertjes uit Brussel, wiens moeder geen brood meer voor de kleinen had. In overleg met de beschermheer van het R. K. Huisvestingscomité, mgr. H. van de Wetering, aartsbisschop van Utrecht, zijn deze kindertjes onder de bescherming gesteld van het rabbinaat der Nederlandse Israëlitische hoofdsynagoge te Amsterdam. De opperrabijn ad interim ontvangt de kinderen met open armen en zorgt, dat zij in gezinnen geplaatst worden. De propagandisten hebben nog meer Israëlietjes in de diepste ellende aangetroffen. Wellicht dat ook dezen spoedig in Nederland komen.

Dinsdag worden er terug 80 Belgische kinderen te Roosendaal verwacht.

Eerstdaags vertrekt mevrouw Kellenaers naar Dinant, waar vijftig kinderen gereed staan om afgehaald te worden.

Belgische vluchtelingen.

Hedenmorgen zijn 147 Belgische vluchtelingen van Vlissingen naar het kamp te Ede vertrokken.

Telegrafische verbinding met een Belgisch kantoor.

Als eigenaardigheid verneemt het Handelsblad, dat een Belgisch plaatsje telegrafische gemeenschap heeft gekregen met Amsterdam. De bevoorrechte gemeente is het bekende Baarle-Hertog, dat geheel door Nederlands grondgebied omgeven, van een der thans buiten dienst zijnde telegrafische verbindingen tussen Amsterdam en Brussel te zijnen behoeve heeft gebruik gemaakt.

Baarle-Hertog was nooit in telegrafische gemeenschap met ons land, doch profiteert thans van de omstandigheid, dat een der verbindingen Amsterdam-Brussel over Tilburg-Turnhout loopt en Baarle-Hertog dus gemakkelijk op die lijn kon worden aangesloten.

Berlijn, 22 februari. Officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier:

Ten oosten van Ieper is gisteren weer een vijandelijke loopgraaf genomen.

Het moratorium in België.

Wolff's Bureau seint uit Berlijn:

Naar uit Brussel gemeld wordt, is bij besluit van de gouverneur-generaal in België de termijn, binnen welke wissels geprotesteerd moeten worden en andere dergelijke rechtsmaatregelen, waardoor het van kracht blijven van het ageresrecht wordt verzekerd, moeten geschieden, verlengd tot 31 maart. Ook de bestaande bepalingen omtrent het opvragen van het tegoed bij bankinstellingen blijven tot die datum van kracht.

De Belgische Nationale Bank.

Men schrijft ons uit Brussel d.d. 19 dezer:

Op 22 februari zal de algemene vergadering van aandeelhouders van de Nationale Bank van België worden gehouden. De jaarlijkse balans zal in deze vergadering niet kunnen worden vastgesteld, daar de filialen in de provincie wegens de oorlogstoestand hun boeken niet konden afsluiten en dus ook geen verslag konden uitbrengen. Aandeelhouders zullen zich dus tevreden moeten stellen met enige mededelingen over de tegenwoordige toestand en over de toekomst van de instelling. Zoals bekend, heeft het Duitse gouvernement in België het privilege betreffende de uitgifte van bankbiljetten door deze instelling geschorst.

Van de uitkering van dividend is ditmaal natuurlijk geen sprake. De uitkering van het gegarandeerde dividend van 4 procent op de aandelen, in de statuten voorgeschreven, zal eveneens worden uitgesteld. Over 1913 heeft de Bank 170 F en over het eerste half jaar 1914 nog 85 F per aandeel uitgekeerd.

Het Franse gezantschap in Den Haag deelt onder dagtekening van heden het volgende mede:

De 20^e februari kenmerkte zich in België en op het gehele front tot aan Reims inbegrepen door geschut- en geweervuur.

Uit Antwerpen.

Iemand, die juist uit Antwerpen terug is, deelt ons mede, daar uit bevoegde bron vernomen te hebben, dat bij de Cockerillwerf te Hoboken bij Antwerpen duikboten zijn gemaakt en nog steeds worden gemaakt. De werklui van een grote onderneming, grenzend aan deze werf, verwonderden er zich reeds lang over, dat men de werf met een hoge muur omgaf. Mijn zegsman, zo schrijft men ons verder, en enige anderen werden hiervan op de hoogte gesteld en,

door de werklieden geholpen, slaagden zij erin spoedig te ontdekken wat er aan de hand was. Op die onderneming namelijk was er een grote hijskraan, die zij wisten te gebruiken om een blik te werpen aan de andere zijde van de nieuwe muur. Mijn zegsman stelde de aanwezigheid vast van een groot aantal Duitse werklui, marinepersoneel en nog onafgewerkte duikboten. Enige dagen later werd de hijskraan opgeëist en nu bleek aan de bovenbedoelde getuigen, dat men daarmee duikboten in het water neerliet, ter vaststelling van de zeewaardigheid, proefstomen, enz. Bij nadere zijdelingse navraag bleek, dat men dan later de goedgekeurde, afgewerkt duikboten per spoor naar Zeebrugge of Oostende overbracht en wel onherkenbaar verpakt of verdeeld.

Een briefkaart uit Holland.

Onze correspondent schrijft uit Antwerpen d.d. 19 dezer:

Gisteren bracht de brievenbus, wat een ongekende klank heeft dat woord, ons een verrassing; een briefkaart uit Holland, de eerste! Wie de goede vriend is, die zo hartelijk de eerste gelegenheid aangrijpt om een levensteken te geven, na het lange, gedwongen stilzwijgen, doet niets ter zake. Heuglijk en verheugend is het.

De verrassing blijkt echter nog verrassender te zijn: de goede vriend, een Nederlander, die een goed deel van zijn leven wijdde aan Groot-Nederlandse belangen en die bij vele Zuid-Nederlandse schrijvers ook persoonlijk als een vertrouwd vriend te boek staat, de goede vriend dus schrijft me in het Frans.

Ik ben niet onbescheiden als ik woordelijk de aanhef weergeef:

“Je viens de lire dans nos journaux que dès aujourd’hui on peut enfin faire parvenir des lettres à Anvers, malheureusement pas dans notre langue”. (Ik lees zojuist in onze dagbladen, dat men van vandaag af

eindelijk brieven naar Antwerpen kan zenden, ongelukkigerwijze niet in onze taal.)

Vandaag echter toont een kennis me een briefkaart van een geïnterneerde uit Harderwijk: in het zuiverste Antwerps!

Het verbod hoeft dus niet al te ernstig opgenomen te worden. Ik heb er de bladen op nageslagen, en waarlijk, in de N.R.C. van 12 februari, ochtendblad, staat te lezen, onder de hoofding "Briefwisseling met België": "De directeur-generaal der posterijen en telegrafie maakt bekend dat met ingang van 12 dezer, gelegenheid zal bestaan om over Aken gewone of aangetekende briefkaarten en open brieven, in de Duitse of Franse taal gesteld, te verzenden naar de navolgende plaatsen van het door de Duitse troepen bezette gedeelte van België", enz.

Ik heb er het mijne willen van weten, en liet informeren op het centrale postkantoor alhier. Daar werd verzekerd (van Duitse zijde dus), dat van dergelijk verbod niets is bekend, en dat men in Vlaams-België evenzeer als in Noord-Nederland dus gerust mag voortgaan in eigen taal te corresponderen.

Laten onze vrienden er dus vooral gebruik van maken; iedere tijding van vriendenband is ons thans dubbel welkom!

Te Antwerpen.

Men schrijft ons, d.d. 19 dezer:

De bakkers gaan reeds enige dagen van huis tot huis met een officiële aanschrijving, uit naam van de stadsoverheid en van de Amerikaanse commissie, om opgave te bekomen van het aantal bewoners, die zij te bedienen hebben. Van maandag a.s. af zal ieder van ons op niet meer dan 250 gram brood per dag recht hebben.

De huisvrouw meent dat het stilaan lastiger wordt, om de einden aan elkaar te knopen. Van de 15^e februari af wordt een nieuwe prijsregeling van het brood ingevoerd (zie verder daarover). Aardappelen kosten van 13 tot 14 frank per 100 kg en worden moeilijk te krijgen. Groenten zijn zeldzaam en duur: een witte kool kost nu 20 centen, vermicelli en havermout vindt ge haast niet meer. Voor vlees, vis en bier is er weinig verandering.

Ziehier het jongste burgemeesterlijk besluit betreffende het brood:

De burgemeester, herzien zijn besluiten van 4 en 11 augustus, van 10 november, van 17 december 1914 en van 20 januari 1915; willende alle misbruiken voorkomen, besluit:

Art. 1. Van heden af is de prijs van het brood vastgesteld: 1. Voor het wit of grauw brood van één kilogram op 44 centiemen; 2. Voor het wit en grauw brood van 500 gram of ½ kilogram op 22 centiemen.

Art. 2. Alle broden moeten het merk "1 kg" of "1/2 kg" ingebakken dragen en hun gewicht moet in overeenstemming zijn met deze aanduiding.

Art. 3. Brood noch bloem mogen, onder geen voorwendsel, zonder bijzondere schriftelijke toelating, buiten de stad geleverd worden.

Art. 4. De handelaars, die boven de gestelde prijzen verkopen, zullen gestraft worden met gevangenisstraf van één maand tot 5 jaar en met een geldboete van 26 tot 500 frank, met mogelijke toepassing van art. 85 van het Belgisch strafwetboek.

Onafhankelijk van die straffen kunnen het brood en de bloem, die men bij de overtreder zou aantreffen, in beslag genomen en verbeurd verklaard worden.

Ten stadhuize van Antwerpen, de 15 februari 1915.

De Burgemeester,
Jan de Vos.